

Ergotherapie en visuele disfuncties

Visuele oogafwijkingen kunnen bij kinderen gezondheidsproblemen opleveren en de schoolprestaties negatief beïnvloeden, waardoor ze hinder ondervinden bij het uitvoeren van dagelijkse activiteiten. Ook volwassenen kunnen in hun maatschappelijk functioneren hinder ondervinden van visuele disfuncties. Hierdoor hebben veel ergotherapeuten (onbewust) regelmatig te maken met cliënten met visuele problematiek.

Tekst Johan Schutte, Olly Satoer, Gigi Hulshof en Sanne van Dinter, beeld- en fotomateriaal: Studio Vormvast

Aangezien van alle informatie die wij dagelijks via onze zintuigen opnemen, maar liefst 80 procent visueel is, zal het duidelijk zijn dat een goed functionerend visueel systeem de levenskwaliteit verhoogt. Om goed te kunnen leren en presteren dient men visueel fit te zijn. Niet alleen een scherp *zicht* is heel belangrijk, maar men moet vooral ook goed kunnen *zien*.

Zicht is het vermogen om via de ogen lichtprikkelers door te seinen naar de hersenen.

Zien is het vermogen om op correcte wijze de informatie die visueel wordt doorgegeven, te interpreteren. Zien is een hersenfunctie.

FON

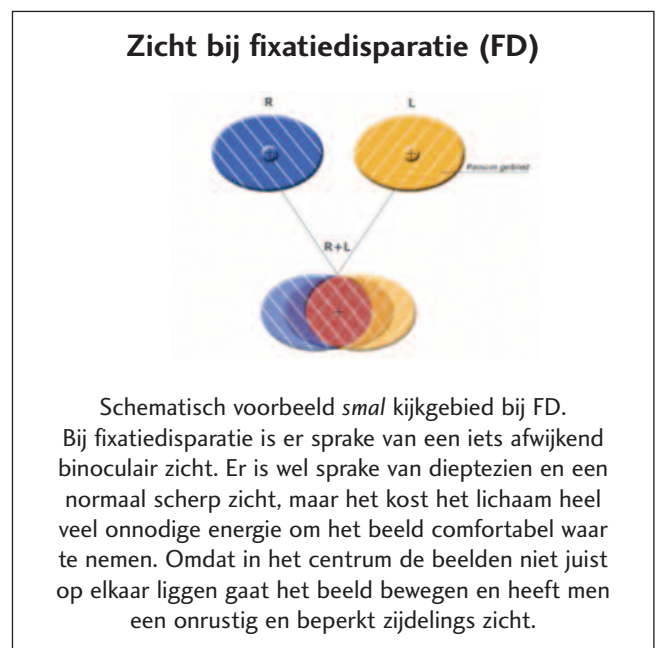
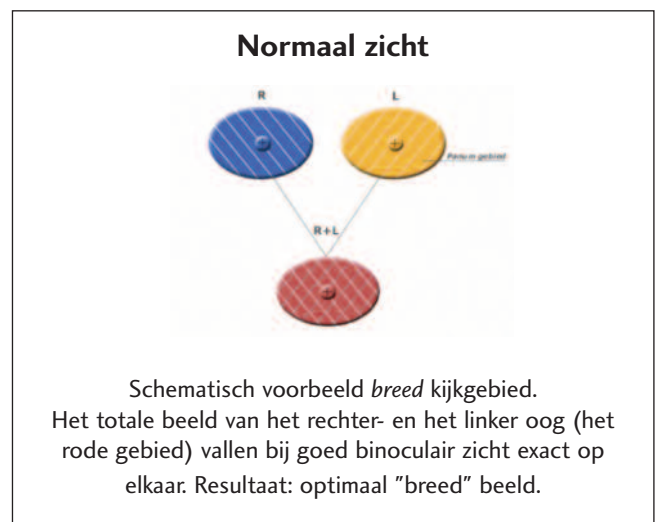
In 2003 heeft Olly Satoer, docent wiskunde aan het Jac. P. Thijssen College in Castricum, Functionele Oogzorg Nederland (FON) opgericht. In dit platform werken oogspecialisten samen met onderwijsprofessionals en paramedici met als doel het publiek te informeren over visuele disfuncties en de mogelijke gevolgen ervan. En reiken zij hulp aan.

Fixatiedisparatie

Wanneer je naar een oogarts gaat, wordt de gezichtsscherpte en de gezondheid van de ogen bekeken. De optimale samenwerking van de ogen en de oogbalans wordt hierbij niet gecontroleerd. Een van de meest voorkomende visuele disfuncties veroorzaakt door een onjuiste oogsamenwerking is fixatiedisparatie, afgekort FD.

Bij fixatiedisparatie nemen de hersenen de twee beelden niet correct als een stabiel enkelbeeld waar.

Onderstaande plaatjes geven een normaal binoculair gezichtsvermogen en een verstoorde binoculair gezichtsvermogen aan.

Ergotherapie en visuele screening in de praktijk

Gigi Hulshof,
ergotherapiepraktijk Erg Stoer
te Elst

Ik kreeg een jongen in behandeling die, vlak na de start van groep 3, moeite had met het ontwikkelen van zijn schrijfvaardigheden. De jongen schrijft linkshandig en dit werd ook als reden voor de moeizame ontwikkeling opgegeven. Zijn schriften zaten vol vlekken en oogden chaotisch. Ik startte met de therapie en richtte me op de penvatting, de uitgangshouding, schrijfvaardigheden en fijne motoriek. De jongen deed erg zijn best en was gemotiveerd om te leren. Hij had moeite met automatiseren en de vooruitgang was zeer beperkt. De concentratie was minimaal en aan het eind van het blad is het handschrift zeer

slecht leesbaar, wat de jongen zichtbaar frustreerde. De letters zweven op het papier en wisselen van grootte.

Na het volgen van de cursus tot visueel screener kwam de casus van deze jongen direct in me naar boven. Zou dit verklaren waarom de vooruitgang zo moeizaam verloopt? Ik heb een vragenlijst afgenomen en de jongen gescreend middels de bioptortest. Zowel in de vragenlijst als tijdens de bioptortest komen diverse signalen naar voren. Ik heb hem doorverwezen naar een functioneel optometrist. Hier bleek dat de jongen bekend is met fixatiedisparatie. Er is een oefenbril aangemeten waarmee hij nu oefent in de klas. Hij gaat met sprongen vooruit! Zowel in zijn schrijf- en leesvaardigheden als in zijn gehele motoriek. Hij heeft meer zelfvertrouwen en dat straalt hij aan alle kanten uit.

Sanne van Dinter,
ergotherapiepraktijk Jacq
Smolders te Oss en Uden

In de praktijk zag ik een meisje van 12 jaar met nek- en rugklachten, lees- en schrijfproblemen. Op school werd gesproken over een vermoedelijke dyslectie. Het meisje had grote moeite met het vloeiend schrijven en op leesgebied lag ze achter in vergelijking met haar leeftijdsgenootjes. Daarnaast klaagde ze regelmatig over hoofdpijn.

Omdat ik na het volgen van de cursus tot visueel screener bekend ben geraakt met het fenomeen fixatiedisparatie, en dat dit vaak verward wordt met dyslectie, heb ik door middel van een test met de bioptor dit meisje gescreend. Hieruit bleek inderdaad het vermoeden van een onjuiste oogsamenwerking. Zij is verwezen naar een functioneel optometrist. Deze heeft geconcludeerd dat er inderdaad sprake was van Fixatie Disparatie. Het meisje draagt nu een prismabril waardoor haar lichamelijke klachten aanzienlijk zijn afgenomen en het lezen vloeiender verloopt.

Op de foto: visuele screening met de Bioptor bij de ergotherapie

Fixatiedisparatie en dyslexie

Een kind met FD heeft veel symptomen die lijken op de symptomen bij dyslexie.

Het komt regelmatig voor dat ten onrechte aan dyslexie wordt gedacht, terwijl het eigenlijk om visuele problemen gaat. De verschijnselen lijken immers erg op elkaar. Kinderen kunnen bijvoorbeeld veel moeite hebben om de ogen soepel een regel te laten volgen, of het kost hun ogen moeite niet dubbel te zien. Zulke kinderen leren onvoldoende vertrouwen op visuele informatie en zijn snel afgeleid. Dat bemoeilijkt het goed ontwikkelen van een visueel woordbeeld aanzienlijk. Zulke visuele problemen zijn in de meeste gevallen goed op te lossen. Bij vermoeden van dyslexie is daarom een functioneel optometrisch onderzoek aan te raden. Vaak kunnen door aangeboden oplossingen lees- en leerproblemen al aanzienlijk verminderd worden.

Soms lijdt iemand zowel aan dyslexie als aan fixatiedisparatie. Door het tegengaan van FD zal de dyslecticus de visuele informatie stabiel en ontspannen kunnen waarnemen. Daardoor kan hij/zij met dyslexie beter functioneren.

De rol van de ergotherapeut

Kinderergotherapeuten hebben vaak te maken met kinderen met een slecht leesbaar handschrift, concentratieproblemen en oog-handcoördinatie problemen. Ook kinderen die worden verdacht van dyslexie zijn een grote doelgroep binnen de ergotherapie. In testen zoals de SOESSS wordt het oogvolgen bekeken, maar over het algemeen is er te weinig kennis over oogproblematiek en de gevolgen hiervan. Door je als ergotherapeut te scholen als visueel screener kunnen oogproblemen zoals FD in een vroegtijdig stadium gesignaleerd en gediagnosticeerd worden. Ergotherapeuten werken hierbij samen met Functioneel Optometristen van de FON. Hierbij vormt de zogenaamde Bioptor (zie foto linkerpagina) een essentieel onderdeel van het visueel screeningsonderzoek. Als uit de screening met de bioptor en anamnese blijkt dat een functioneel visueel onderzoek nodig is, dan volgt er een doorverwijzing naar een oogspecialist aangesloten bij de FON.

Bij het vroeg onderkennen van het probleem kunnen de leerlingen een prisma-oefenbril aangemeten krijgen en/of mogelijk gecombineerd met kijk oefeningen. Door de gecorrigeerde oogsamenwerking zijn zij in staat op correcte wijze visuele informatie te verwerken. Hierdoor

Handschrift kind groep 4

verbeteren de prestaties, verdwijnen of nemen de gezondheidsklachten af. Het zelfvertrouwen neemt toe omdat er meer controle is op de ruimte om hen heen. Daarnaast kunnen ze de inkomende visuele informatie in de hersenen sneller op juiste wijze interpreteren. Kortom: de kwaliteit van het leven neemt significant toe.

In Nederland is een snel groeiende groep (para)medici en onderwijsprofessionals in staat om in nauwe samenwerking met FON oogspecialisten, kinderen en volwassenen met visuele problemen zoals FD prima nazorg te geven (trajectbegeleiding). Ook voor mensen die door genoemde fenomenen niet goed kunnen functioneren kan een multidisciplinair oogsamenwerkingsonderzoek bijzonder positief uitpakken.

Over de auteurs en meer informatie

Gigi Hulshof is (kinder)ergotherapeut en heeft een eigen ergotherapiepraktijk in Elst; ergotherapiepraktijk Erg Stoer en werkt daarnaast bij praktijk Jacq Smolders. Gigi is naast ergotherapeut ook SI-therapeut. Sanne van Dinter is (kinder)ergotherapeut bij praktijk Jacq Smolders. Ze is naast ergotherapeut ook SI-therapeut en kindercoach. Zowel Sanne als Gigi hebben de cursus *Visuele Screening & Trajectbegeleiding* gevolgd en hebben de visuele onderzoeken in hun praktijk succesvol geïntegreerd.

Olly Satoer heeft FON opgericht en is naast docent wiskunde opleider bij FON. Johan Schutte is optometrist bij Schutte Optometrie in Hardenberg.

Kijk voor meer informatie over Functionele Oogzorg Nederland (FON) opp www.info-fo.nl.